

Αγία Τριάδα και ανθρώπινο πρόσωπο: Οι αναλογίες μεταξύ τους

/ [Πεμπτούσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση:<http://bitly.com/1GUqνMm>]

Οι ενδοπροσωπικές αναλογίες της Τριάδος υπογραμμίζονται ιδιαίτερα από τους τρεις Ησυχαστές του 14^{ου} αιώνα, τον άγιο Γρηγόριο τον Σιναΐτη, τον άγιο Θεόληπτο Φιλαδελφείας και τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά[27]. Ο πρώτος εξ αυτών, ο Γρηγόριος Σιναΐτης επιστρέφει στο ίδιο σχήμα που χρησιμοποιεί ο Γρηγόριος ο Θεολόγος, δηλαδή νους, λόγος, πνεύμα:

«Στον άνθρωπο υπάρχει νους, λόγος και πνεύμα. Και δεν υπάρχει νους χωρίς λόγο, ούτε λόγος χωρίς πνεύμα• και το ένα είναι μέσα στο άλλο, και καθένα χωριστά, γιατί ο νους εκφράζεται με τον λόγο, και ο λόγος φανερώνεται με το πνεύμα. Με τον τρόπο αυτό, ο άνθρωπος παρέχει αμυδρή εικόνα της ανώνυμης και αρχέτυπης Τριάδος, και φανερώνει και με αυτό το κατ' εικόνα»[28].

Ἔτσι, διά των τριῶν αὐτῶν δυνάμεων του ἀνθρώπου, του νοός, του λόγου και του πνεύματος, προσφέρουμε στην Αγία Τριάδα αὐτό που ο Γρηγόριος Σιναΐτης ονομάζει «Τριαδική λειτουργία»[29]

Η δεύτερη ἀπό τις μαρτυρίες μας του 14^{ου} αἰῶνα ἀνήκει στον Θεόληπτο, και ἀποκλίνει κατὰ πολύ σημαντικό τρόπο ἀπό το ενδοπροσωπικό τριαδικό σχήμα που μέχρι τότε επικρατοῦσε μεταξύ των Ελλήνων συγγραφέων. Καθώς ομιλεῖ με ὀρους νοός, λόγου και πνεύματος – το σχήμα του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου-επιπλέον συνδέει το τρίτο στοιχείο, το πνεύμα με την αγάπη (τον ἔρωτα).

«Η προσευχή, λοιπόν, ἀνακαλώντας τις δυνάμεις της ψυχῆς ἀπό τον διασκορπισμό που προκαλουν σ' αὐτές τα πάθη, τις συνδέει μεταξύ τους• και συνδέοντας τότε μαζί της την τριμερή ψυχή, τη συμφιλιώνει με τον ἕνα τρισυπόστατο Θεό ... Ἔτσι και η καθαρὴ προσευχή, συναπτόμενη με το νοῦ, το λόγο και το πνεύμα, με τον λόγο επικαλεῖται το θεῖο ὄνομα, με το νοῦ ατενίζει σταθερά τον παρακαλούμενο Θεό, ενώ με το πνεύμα εκδηλώνει την κατάνυξη, την ταπείνωση και την αγάπη. Και ἔτσι εξευμενίζει την ἀναρχη Τριάδα, τον Πατέρα και τον Υἱό και το Ἅγιο Πνεύμα, τον ἕνα Θεό»[30].

Ο τρόπος με τον ὁποῖον ο Θεόληπτος ἐδραιώνει σύνδεσμο μεταξύ του Αγίου Πνεύματος και της ιδιότητος της αγάπης ἐγείρει το ἐρώτημα: γνώριζε την

πραγματεία του Ιερού Αυγουστίνου *Περί Τριάδος*; Είναι ασφαλώς πιθανό, διότι το έργο του Αυγουστίνου είχε μεταφραστεί στα Ελληνικά περί τα τέλη του 13^{ου} αιώνα από τον Μάξιμο Πλανούδη[31].

Την Τριαδική διδασκαλία του Θεολήπτου ακολούθησε πιστά ο μαθητής του άγιος Γρηγόριος Παλαμάς, Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, προστάτης της πόλεως στην οποίαν συναντώμεθα[32]. Όπως και ο Θεόληπτος, ο Παλαμάς συσχετίζει τον Πατέρα με τον ανθρώπινον νουν, τον Υιόν με τον Λόγον και το Πνεύμα με την ανθρώπινη αγάπη, τον έρωτα. Με λόγους που θυμίζουν την άποψη του Αυγουστίνου για το Πνεύμα ως «δεσμόν αγάπης» μεταξύ Πατρός και Υιού, ο Παλαμάς αναφέρεται στο τρίτο Πρόσωπο της Τριάδος ως «οἶόν τις ἔρωσ ἐστίν ἀπόρρητος τοῦ Γεννήτορος πρός αὐτόν τόν ἀπορρήτως γεννηθέντα Λόγον• ᾧ καί αὐτός ὁ τοῦ Πατρός ἐπέραστος Λόγος καί Υἱός χρῆται πρός τόν Γεννήτορα». Αναπτύσσοντας το σημείο, ο Παλαμάς δηλώνει: «Αυτή η προαιώνια χαρά του Πατέρα και του Υιού είναι το άγιο Πνεύμα, επειδή είναι και των δύο κατά τη χρήση». Φοβούμενος όμως μήπως κατηγορηθεί ότι υπερασπίζεται το Filioque, ο Παλαμάς αμέσως προσθέτει ότι «η υποστατική Του προέλευσις εκπορεύεται μόνον από τον Πατέρα»[33]. Ο Αυγουστίνος, όμως, θα ήταν σύμφωνος με το σημείο αυτό, όπως έχουμε ήδη δει.

[Συνεχίζεται]

[27] Βλ. Sinkewicz, όπ. παραπ. σελ. 16-34. Για τον Παλαμά, συμβουλευθείτε επίσης M.E. Hursey, "The Palamite Trinitarian Models", *St Vladimir Theological Quarterly* 16:2 (1972), σελ. 83-89• Jacques Lison, *L'Esprit répandu : la pneumatologie de Grégoire Palamas* (Paris 1994) σελ. 87-89 και την λεπτομερή μελέτη υπό Γιάννη Δημητρακοπούλου, *Αυγουστίνος και Γρηγόριος Παλαμάς: τα προβλήματα των Αριστοτελικών κατηγοριών και της Τριαδικής Ψυχοθεολογίας* (Αθήνα 1997).

[28] Κεφάλαια, 31

[29] Κεφάλαια, 43.

[30] Λόγος περί εσωτερικής εν Χριστώ εργασίας, και μοναχικής ζωής, Φιλοκαλία Δ'.

[31] Η Ελληνική Μετάφραση του Πλανούδη, μαζί με το αρχικό Λατινικό κείμενο έχουν εκδοθεί από τους Μ. Παπαθωμόπουλο, Ι. Τσαβαρή και G. Rigotti (Ακαδημία Αθηνών, Βιβλιοθήκη Α. Μανούση 3, τόμ. 1-2, Αθήνα 1995).

[32] Περί των επιρροών του Θεολήπτου επί του Παλαμά, βλ. J. Meyendorff, Gregoire Palamas: Défense des Saints Hésychastes, Spicilegium Sacrum Lovaniense 30-31 (Louvain 1959), σελ. xxxix-xi.

[33] *Εκατόν Πενήντα φυσικά, θεολογικά, ηθικά και πρακτικά κεφάλαια*, 36. Ο Βλαδίμηρος Λόσκυ παραβλέπει το κείμενο αυτό του Παλαμά όταν επιβεβαιώνει κατά γενικόν τρόπον: «Το Πνεύμα ποτέ δεν μπορεί να παρομοιασθεί με την αμοιβαία αγάπη Πατρός και Υιού» (Μυστική Θεολογία της Ανατολικής Εκκλησίας, σελ. 81).